

ГРИШИНАНаталія Володимирівна
dreskod_9@rambler.ru**ГУСАРИНА**

Наталія Вікторівна

МАНДРА

Олеся Єгорівна

*викладач, Національний
університет кораблебудування імені
адмірала Макарова**кандидат економічних наук,
викладач, Національний
університет, кораблебудування
імені адмірала Макарова**студентка, Національний
університет, кораблебудування
імені адмірала Макарова*

УДК 657.6

**ВІД ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ ДО КЛАСТЕРИЗАЦІЇ - ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ****FROM THE INDUSTRIAL PARK TO CLUSTERING - INNOVATIVE DEVELOPMENT OF REGIONAL
ECONOMIES***Стаття присвячена викладенню результатів наукового дослідження індустріального парку як територіально-виробничого кластеру в економіці регіону.**Статья посвящена изложению результатов научного исследования индустриального парка как территориально-производственного кластера в экономике региона.**The article is devoted to the presentation of the results of scientific research industrial parks as territorial – production cluster in the region’s economy.**Ключові слова: індустріальний парк, територіально-виробничий кластер, економіка регіону**Ключевые слова: индустриальный парк, территориально- производственный кластер, экономика региона**Keywords: industrial park, territorial cluster, the economy of the region***ВСТУП**

Концепція сталого соціально-економічного розвитку України в діючих умовах може бути реалізованою, на наш погляд, виключно на рівні окремих адміністративно-територіальних утворень. Формування ефективної регіональної економічної політики та дієвих механізмів її реалізації, які б забезпечили визначений успіх розвитку економічної, екологічної та соціальної сфер регіону набуває значної актуальності. Слід відзначити, що в контексті української трансформаційної економіки, а також на тлі значного досвіду регулювання регіонального розвитку країн світу, процес формування економічної політики регіону та механізмів її реалізації у нашій державі здебільшого зводиться до адаптації існуючих та апробованих у інших державах форм і методів ведення регіонального господарства.

Аналіз світового досвіду показує, що економічне зростання розвинутих країн та їх окремих регіонів вже давно базується на використанні сфери знань і високих технологій у виробництві, а їх ефективне поєднання гарантує прогресивний розвиток країни. Однією з найбільш вдалих форм такої інтеграції є створення індустріальних парків. Світова практика не залишає сумніву щодо ефективності та надзвичайної корисності таких типів спеціальних економічних зон,

як індустріальні парки. Ці зони добре пристосовані для створення кластеру, відзначаються високим рівнем інноваційної діяльності, являють собою форму інтеграції науки та виробництва. Отже, головна ідея, покладена в основу створення такого типу організаційних структур, полягає у створенні у певному обмеженому просторі виключно сприятливих умов для інноваційної діяльності та інвестиційної привабливості регіону.

Наукові дослідження щодо означеної проблеми здійснюють науковці: М. Влащук, В. Лушкін, О. Єгорова, О. Мазур, О. Чмир та інші. Проте вирішенню питання взаємозв'язку створення індустріального парку та проблеми кластеризації у науковій літературі висвітлено недостатньо. Окремими авторами, значна увага наділяється формуванню та розвитку кластерів не пов'язуючи зі створенням індустріальних парків.

РЕЗУЛЬТАТИ

З прийняттям Закону України «Про індустріальні парки», ця структура набула вигляду альтернативи спеціальних економічних зон [1]. Більшість країн, які є сусідами України, тобто прямими конкурентами за інвестиції в регіоні, також активно розвивають систему індустріальних парків. Як показує їх практика, і практика в Україні індустріальні парки часто ідентифікують із «віртуальним» фіскальним

простором, у якому зменшене податкове навантаження. Так, відповідно до Закону України «Про індустріальні парки», індустріальний парк – це земельна ділянка, на якій може здійснюватися різноманітне промислове виробництво, господарська та науково-дослідна діяльність, тобто індустріальний парк і є за своєю сутністю територіально-виробничим кластером, оскільки має прив'язку до конкретної території, на якій повинні здійснюватися різні види економічної діяльності, у т.ч. науково-дослідницької. А наділення його певними податковими та іншими пільгами і роблять його вільною (спеціальною) економічною зоною.

Насправді, індустріальний парк – це лише юридично відокремлена земельна ділянка, призначена для розміщення промислового виробництва. Площа земельної ділянки або сукупна площа суміжних земельних ділянок повинна становити не менше 15 гектарів та не більше 700 гектарів (згідно статті 8 ЗУ «Про індустріальні парки»). На них досить часто (але необов'язково) поширюються спеціальні режими економічної діяльності, в окремих випадках і особливий податковий режим, відмінний від загального. Юридично оформлення індустріального парку зводиться до організаційно-правових дій щодо вилучення, відведення та визначення на місцевості земельної ділянки, якій надається статус індустріального парку, сукупність суб'єктів підприємницької діяльності, при наявності «якорного суб'єкта» - керівного підприємства.

Як свідчить позитивний досвід багатьох країн, розвиток індустріальних парків сприяє підвищенню їх ВВП. Саме такі нові суб'єкти потрібні Україні в умовах сучасної кризи.

Залучення інвестицій є однією із проблем, яка вирішується шляхом створення індустріальних парків. Практика їх створення показує, що на цьому шляху є багато перешкод:

- надмірна тривалість реалізації інвестиційної фази проекту для інвестора, що зумовлено бар'єрами при набутті права власності чи отримання в оренду земельної ділянки;

- відсутність сформованої виробничої інфраструктури на обраній території та іншій.

Численні погодження, значні організаційні та фінансові витрати, не дозволяють швидко почати бізнес на території індустріальних парків.

Усунення всіх негативних явищ дозволить:

- приблизити «час до ринку» для інвесторів з 2–3 років до 6–9 місяців завдяки підготовці промислових майданчиків, облаштованих необхідною інфраструктурою;

- розширити законний доступ до земельних ділянок державної чи комунальної власності та забезпечення захисту від зловживань;

- визначити чіткий механізм взаємодії держави, ініціаторів створення, керуючих компаній та учасників індустріальних парків;

- підвищити прозорість процедур започаткування індустріальних парків і вибору керуючих елементів державно стимулюючих компаній на основі чітких критеріїв відбору.

Сьогодні в Україні для вирішення цих питань значних зусиль докладає Держінвестпроект України [2].

Слід відзначити, що створений та ефективно функціонуючий індустріальний парк є базою для формування кластера, що обумовлено наявністю багатьох підприємств з різноманітною спеціалізацією в складі індустріального парку, а також, наявністю керуючого підприємства, в системі обліку якого можлива систематизація інформації про результати діяльності всіх підприємств індустріального парку, що є необхідною умовою для функціонування кластера.

Індустріальний парк та кластер, сформований на його основі, мають значну синергію підвищення ефективності використання задіяної території.

Індустріальні парки, як територіально-виробничі кластери, на наш погляд повинні забезпечити значні позитивні зміни в економіці регіону за рахунок збільшення податкової бази, формування інвестиційного клімату, посилення соціальної відповідальності бізнесу перед місцевою громадою та інше.

Правова база створення та функціонування цих структур сформовано з прийняттям Закону України «Про індустріальні парки». Однак широкого застосування не отримала. Причин цьому є немало. По-перше, в багатьох областях України вільні земельні ділянки, які придатні для створення індустріального парку, не облаштовані необхідними комунікаціями; по-друге, згідно з Законом на етапі створення індустріального парку передбачається проведення масштабної організаційно-розпорядчої роботи, загальний зміст якої, зображено на рис. 1.; по-третє, виникають труднощі під час вибору керуючої компанії, яка повинна відповідати вимогам, що належать до Закону України «Про індустріальні парки».

З рис. 1 видно, що у територіально-виробничому кластері індустріального парку наявна прозора ієрархія його суб'єктів. Ініціатором створення індустріального парку, керуюча компанія, на яку покладаються усі обов'язки з облаштування території парку, та учасники парку – господарські товариства та фізичні особи-підприємці. Набуття статусу ініціатора та керуючої компанії залежить від того, у чийй власності перебуває земельна ділянка, призначена для індустріального парку.

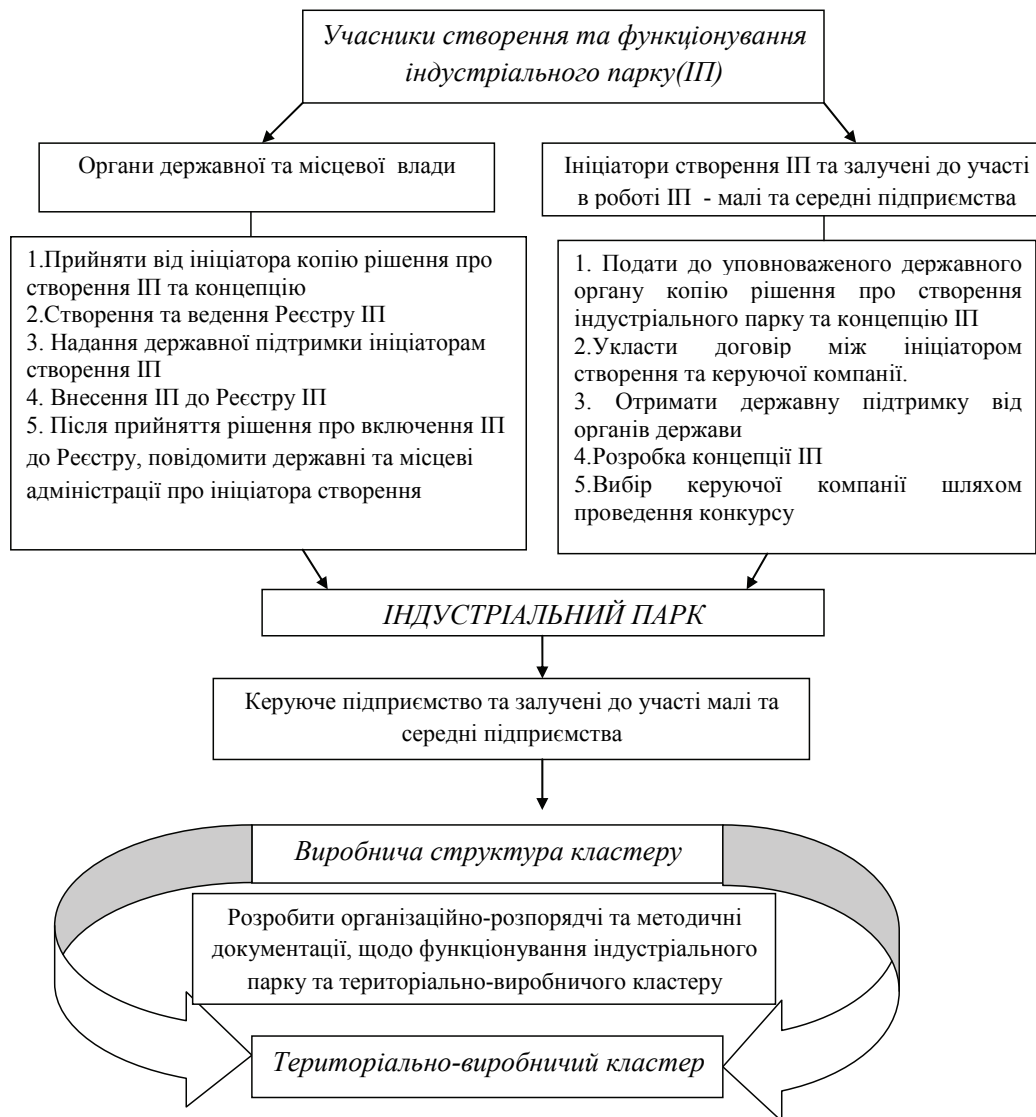

Рис. 1. Узагальнено організаційно-розпорядча модель створення індустріального парку та кластеру

Отже, організаційно-розпорядча модель створення індустріального парку та кластеру, сприяє визначенню місцевою владою пріоритетних напрямів розвитку регіону в цілому та забезпеченню просторового розвитку, прискорення облаштування території, устрою, державно-приватного партнерства у питаннях землекористування.

Серед областей України слід відокремити Миколаївську область, як один із регіонів для створення індустріальних парків і територіальних кластерів на їх основі. Площа Миколаєва займає площу 260 км². Чисельність населення на 1.01.2015 складає 494,8 тис. осіб. Рівень зайнятості населення на 10.03.15 складає 57,5%, чисельність безробітних – 49 тис. осіб [4]. Інфраструктура міста відповідає високому рівню розвитку. Миколаїв володіє потужним промисловим потенціалом. За даними головного управління статистики підприємствами міста за 2014 р. обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) складає 12061,1 млн.грн. Більш ніж 50% усієї реалізованої промислової продукції м. Миколаєва припадає на два найбільш

потужні підприємства: ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» та ДП НВКГ «Зоря»-«Машпроект». Промислові підприємства міста забезпечують понад 90 % державного виробництва газових турбін (ДП «Науково-виробничий комплекс газотурбування «Зоря» - «Машпроект»), 80 % глинозему (ТОВ «Миколаївський глиноземний завод»). Вагома частка в обсязі виробництва продукції припадає на продукцію суднобудування, що виробляються підприємствами суднобудівної галузі міста, а саме підприємствами великого бізнесу.

Крім важкої промисловості, у місті розвинена харчова промисловість (ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв», ТОВ СП «НІБУЛОН»). Серед підприємств легкої та переробної промисловості провідні місця посідають такі підприємства, як ТОВ ВТФ «Велам», ТМ «Нікотекс», фірма «Ангела», ТОВ «Кіфа» - виробник купальників та трикотажних виробів, що є підприємствами середнього бізнесу. Що стосується малого бізнесу, то він представлений торговими та переробними підприємствами сфери послуг.

Крім того, Миколаїв має розгалужену транспортну систему. Через місто проходять міжнародні транспортні коридори: Євразійський Міжнародний транспортний коридор та транспортний коридор Чорноморського економічного співробітництва. Миколаїв має потужний залізничний вузол, який сполучає регіон з іншими регіонами України, СНД і світу. Місто має повітряне сполучення: КП «Міжнародний аеропорт "Миколаїв"», аеродром «Кульбакине». Також в Миколаєві функціонують 3 морські та 1 річковий порти, які посідають важливе місце в інфраструктурі міста та які мають свої специфічні особливості та можливості обробки вантажів.

Як свідчить Програма економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2011-2014 роки «Миколаївщина -2014», пріоритетним напрямком політики міської влади визнано створення умов для стабілізації будівництва, стимулювання розвитку будівельної галузі, створення сприятливого інвестиційного клімату, відновлення роботи колишніх підприємств, модернізація існуючих, створення нових підприємств, модернізація та розвиток житлово-комунального господарства, впровадження енергозберігаючих технологій та альтернативних джерел енергії, впровадження інноваційних технологій на промислових підприємствах міста та реалізація соціально значущих для міста інвестиційних проектів [6]. На майбутню перспективу перераховані напрямки можуть залишатися пріоритетними. Більшість перерахованих підприємств, могли б стати керуючими або «якорними» підприємствами індустріальних парків – територіальних кластерів при освоєнні наявних вільних територій в Миколаївському регіоні.

В Миколаївській області існують вільні території з частково облаштованою інфраструктурою, зокрема, в Очаківському та Первомайському районах. Очаківський район розташований в південній частині Миколаївської області на узбережжі Чорного моря (протяжність піщаних берегів близько 150 км, у тому числі морського узбережжя біля 25 км). Очаків має вигідне розташування у відношенні до портів міст Одеса, Миколаїв та Херсон та наявність транспортного сполучення із названими портовими містами, до того ж володіє власним діючим морським портом ТОВ «Порт Очаків». Район має досить розвинену інфраструктуру, спрямовану на відпочинок та оздоровлення громадян, сприятливу для сільськогосподарського виробництва структуру земельних ресурсів та розвинений промисловий комплекс. Органи влади та місцевого самоврядування сповідують практику «зеленого світла» для всіх інвесторів, які мають бажання вкласти кошти в розвиток інфраструктури району. Первомайський район розташований на північному заході Миколаївської області. Природні та кліматичні умови є досить сприятливими для високоефективного

розвитку сільського господарства, а за родючістю землі та врожайністю район посідає друге місце в області. В районі наявні значні ресурси робочої сили, родовища природних копалин, транспортних комунікацій та стабільне фінансово-економічне становище сільськогосподарських підприємств.

Отже, всі вищевказані передумови дозволяють створити декілька індустріальних парків та територіальних - виробничих кластерів на їх базі вільних земельних ділянках Миколаївської області Очаківського та Первомайського районів.

Для регіональної влади нові індустріальні парки - це, насамперед, можливість створення нових робочих місць, збільшення податкової бази, вирішення завдань комплексного розвитку територій. Виробничий малий та середній бізнес в особі індустріальних парків отримує потужну інфраструктурну підтримку, що дозволяє швидке розгортання виробництв та можливість реалізації підприємницьких ідей.

В той же час, організація індустріальних парків є самостійним девелоперським бізнесом, який має бути економічно спроможним. Для багатьох проектів парків малий і середній бізнес виступить цільовим сектором і забезпечить максимально повне заповнення майданчиків, що цілком реалізовується при максимальному врахуванні особливостей та потреб малого виробничого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012 р. № 5018-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5018->
2. Інформаційна записка про стан ринку праці Миколаївської області та діаграми. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/mik/control/uk/statdatacatalog/list>.
3. Лушкін В.А. Вільні економічні зони у національній економіці та перспективи їх розвитку [Карті]: моногр. / В.А. Лушкін. – Житомир: Житомир, 2001. – 227 с.
4. Миколаїв. Соціально-економічна характеристика. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.gorsovet.mk.ua/foreing_affairs/passport01.ua.
5. Молдован О.О. Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні / О.О. Молдован // Економіка промисловості. – 2011. – № 2. – С. 3–9.
6. Програма економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2015-2017 роки «Миколаївщина -2017». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://economy-mk.gov.ua/social-economics-development/Programa>.
7. Hyeyoung Cho «Industrial Park Development Strategy and Management Practices», May, 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ksp.go.kr/publication/modul.jsp?year=&sage=&skey=&stem=&stype=&pg=9&idx=36>.